

УДК 72.01:159 (392)

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.37.19>

ІНТОНАЦІЯ МІСЦЯ: ХРАМ ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО У КИЄВІ ЯК АРХІТЕКТУРНЕ ВИСЛОВЛЮВАННЯ GENIUS LOCI

Олійник Ганна Іванівна

старший викладач кафедри архітектурного проектування,
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, Україна,
e-mail: oliynyk_gi@ukr.net, orcid: 0000-0003-4202-6156

Анотація. Мета. Виявити та проаналізувати присутність *genius loci* в архітектурній мові храму Василя Великого в Києві як форму просторового й художнього вираження унікальної інтонації місця. Дослідження спрямоване на розкриття того, як храм, не просто гармонійно відповідаючи культурному й історичному контексту довкілля, а через тонке переплетення архітектурних прийомів і символів формує і транслює неповторний дух місця, втілюючи його багатшарову сутність у сучасному архітектурному образі.

Методологія. У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, який включає аналіз історичних джерел і археологічних матеріалів місцевості Копирів кінець для з'ясування культурно-історичного контексту, огляд результатів розкопок на території храму для відтворення його історичної тканини, вивчення архітектурних форм храму Василя Великого з огляду на традиції Київської Русі, Галицько-Волинського князівства, карпатських дзвіниць і київських сторожових веж як складників місцевої архітектурної ідентичності, а також просторовий аналіз взаємодії споруди з ландшафтом і рельєфом як засобу архітектурної інтерпретації *genius loci*. Окрім того, здійснено інтерпретативний аналіз архітектурних елементів як символів і засобів художнього вираження унікальної інтонації та духу місця.

Результати. Встановлено, що архітектурне рішення храму Василя Великого в Києві ґрунтується на глибокому осмисленні історико-археологічного контексту місцевості, що слугує основою для архітектурної інтерпретації *genius loci*. Природний рельєф і дух місця визначили формування унікальної терасної структури, яка органічно вплітається у схили яру, створюючи цілісний просторовий образ. Виявлено, що архітектурні форми храму є синтезом традицій Київської Русі та Галицько-Волинського князівства, переосмислених крізь призму сучасного архітектурного вираження, що підкреслює глибоку зв'язок споруди з *genius loci*.

Наукова новизна. Уперше здійснено комплексний міждисциплінарний аналіз храму Василя Великого в Києві крізь призму концепції *genius loci* як просторової та символічної категорії. Запропоновано нову інтерпретацію взаємодії архітектурної форми з історико-культурним контекстом місцевості Копирів кінець, виявлено механізми трансляції інтонації місця через архітектурні засоби вираження.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані в сучасному сакральному проектуванні, викладанні архітектурної композиції та історії архітектури. Матеріал стане у пригоді архітекторам і дослідникам, що прагнуть зберегти локальну ідентичність у проектній практиці та культурній політиці.

Ключові слова: *genius loci*, храм Василя Великого в Києві, архітектурна інтерпретація, інтонація місця, Лариса Скорик, сакральна архітектура, історико-культурний контекст, ландшафтна інтеграція, архітектурна ідентичність, архітектонічна естетика, простір, символізм, пам'ять, традиція, культурний контекст.

ВСТУП

Сучасна сакральна архітектура постає перед складним викликом: як творити нові храми, що не лише відповідають функціональним і естетичним вимогам сьогодення, а й здатні глибоко, чутливо й цілісно «висловити» місце, у якому вони постають. Особливо актуальним це питання стає тоді, коли архітектура вводиться в історично насичене, культурно значуще середовище, вимагає не просто контекстуального врахування, а повноцінного діалогу з «пам'яттю» ландшафту та його символічною структурою. У цьому контексті концепція *genius loci* – духу місця – виступає не лише як поетична метафора, а як потужний інструмент архітектурного мислення, що дозволяє виявити глибинну сутність простору та трансформувати її в архітектурну форму.

На прикладі храму Василя Великого в Києві, зведеного на території, яку літописні джерела згадують як Копирів кінець, архітектор Лариса Скорик реалізувала унікальний просторово-архітектурний жест, у якому історичні архетипи, природний ландшафт і символічна мова архітектури переплітаються в єдину інтонацію місця. Проте в сучасній архітектурній практиці досі відчувається брак глибокої уваги до концепції *genius loci* як чинника архітектурної творчості, що веде до ризику формальної адаптації без справжнього зв'язку з духом місця.

У такому контексті перед архітектором постають не лише професійні, а й філософські питання: Чому саме тут? Чому саме так? Як «тут» впливає на «так»? Ці запитання є ключовими для формування не просто візуально довершеного об'єкта, а архітектурного висловлювання, здатного виявити й актуалізувати глибинну сутність місця в межах сучасної архітектурної культури.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасна наукова література дозволяє сформувати цілісне уявлення про концепцію *genius loci* в архітектурі – складного багатозначного явища, що поєднує фізичні, символічні, емоційні та культурні характеристики простору. У праці Т. Казанцевої це поняття досліджується на прикладі львівських кам'яниць, де просторово-історична автентика формує міську ідентичність [6]. І. Дида пропонує типологію архітектурних моделей за критерієм відкритості або замкненості щодо середовища (екстравертивність і інтроверсивність), зазначає, що традиційна українська архітектура, тісно пов'язана з ландшафтом, здебільшого є екстравертивною [1]. М. Векко

трактує *genius loci* як багаторівневу структуру, що включає «жорсткі» (матеріальні) і «м'які» (емоційні, символічні) цінності, які формують сприйняття середовища на функціональному й духовному рівнях [21]. Н. Шебек звертає увагу на дихотомію автентичних «місць» і знеособлених «не-місць», наголошуючи на важливості локальності в добу глобалізованих архітектурних практик [17].

У творчості Лариси Скорик, авторки храму Василя Великого в Києві, ідея *genius loci* виявляється в гармонійному поєднанні сучасної архітектури з історичним середовищем, у сприйнятті міста як живого організму, де архітектурна форма стає носієм пам'яті, символу та духу простору [9; 11]. Міжнародний досвід також підтверджує значущість архітектурної інтерпретації місця: у проєктах Smritivan Memorial (Індія) та Museum of Nature and Science (Єрусалим) архітектура адаптується до рельєфу, використовує природне освітлення, вентиляцію, локальні матеріали й символіку, продовжуючи наратив місця через архітектурну мову [18; 20].

Цінний приклад осмислення *genius loci* в міському середовищі подає дослідження кіпрських авторів про Лімасол [22]. Вони виокремлюють три ключові категорії, що розкривають дух місця: значення, ідентичність та історію. Значення постає як система зв'язків між об'єктами і простором, ідентичність – у взаємодії природного середовища й людської діяльності, а історія – як джерело колективної пам'яті. Автори підкреслюють роль топографії, світла, локальних матеріалів у формуванні просторової атмосфери, але й критикують хаотичну забудову, яка руйнує *genius loci* та міську цілісність. Водночас вони наголошують, що повернення до архітектури, що осмислює взаємозв'язок простору, природи, історії та людини, здатне відновити зв'язок з місцем у його автентичному вимірі.

Актуальним напрямом є також вивчення геоенергетичних характеристик простору: мережа 262 сакральних об'єктів у 12 етнорегіонах України демонструє, що храми традиційно розміщувалися поблизу «місць сили» у взаємодії з рельєфом, водними ресурсами та тектонічними структурами [12].

Отже, *genius loci* в сучасному архітектурному дискурсі розглядається не як абстрактна метафора, а як реальний чинник формотворення, особливо значущий у сфері сакральної архітектури. Саме тут відбувається глибока інтеграція простору, часу й духу, у результаті чого архітектура набуває здатності не лише відповідати місцю, а й осмислено його висловлювати.

МЕТА

Мета – дослідити взаємодію історико-археологічного контексту та природного ландшафту місцевості Копирів кінець у Києві з архітектурним образом храму Василя Великого, у якому реалізовано авторську інтерпретацію концепції *genius loci*. Особливу увагу зосереджено на аналізі архітектурної форми, планувальної структури та просторової інтеграції храму в навколишнє середовище як способів художнього висловлення духу місця. Дослідження спрямоване на виявлення механізмів, за допомогою яких архітектура здатна не лише відповідати історичним традиціям і природному контексту, а й творити власну мову, вкорінену в топос. У центрі уваги – актуалізація ролі *genius loci* в сучасному осмисленні культурної спадщини та формуванні сакрального простору як носія пам'яті, ідентичності й духовного змісту.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Архітектура – це не лише матеріальна форма з каменю, дерева чи бетону, а живе просторове втілення ідей, цінностей і культурного досвіду народу в конкретний історичний момент. Особливої глибини ця функція набуває в сакральному будівництві, що постає на межі матеріального і духовного, видимого й символічного. Сакральна архітектура стає не просто естетичним чи функціональним явищем, а візуально-просторовою проекцією віри, світогляду й ідентичності народу.

Водночас сам факт побудови храму ще не гарантує його вкоріненості в контекст місця. Історія та сучасність засвідчують: сакральна архітектура може бути як автентичним висловлюванням духу простору, так і знаряддям культурного чи ідеологічного вторгнення. У сучасній Україні, де простір нашаровано чужими за духом і формою сакральними структурами, важливо осмислювати не лише архітектурну мову храму, а й те, як вона резонує або дисонує з історією, ландшафтом, пам'яттю та ідентичністю місця [16]. Адже саме у здатності архітектури відчувати, прийняти й висловити *genius loci* полягає її глибока смислотворча місія.

Концепція *genius loci* – духу місця – дозволяє зрозуміти, чому одні архітектурні об'єкти органічно врастають у середовище, стаючи його символами, тоді як інші залишаються чужорідними, навіть попри формальну довершеність. Це поняття інтегрує історичний контекст, символіку, фізичний ландшафт, типологічні архетипи, культурну пам'ять і духовну атмосферу, що разом формують простір.

Термін "*genius loci*" походить із давньоримської культури, де ним позначали охоронного духа місця – невидиму сутність, що формувала унікальну атмосферу території. У XX ст. це поняття набуло нового теоретичного осмислення завдяки норвезькому архітектору й філософу Крістіану Норберґу-Шульцу. У своїй праці "*Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*" (1980 р.) він розглядає місце як феномен, що потребує «відкриття» через архітектуру. За К. Норберґом-Шульцом, архітектура має допомагати людині усвідомити себе у просторі, відчувати причетність і «вкоріненість» у світі [19].

Для України, де сакральна архітектура традиційно несе глибокий духовний і національний зміст, питання ідентичності набуває особливої гостроти в умовах історичних зламів [5], культурних утрат і викликів глобалізації. Тут архітектура постає не лише як мистецтво форм і конструкцій, а як відповідь на колективну потребу зберігати й відтворювати культурний код, зафіксований у матеріальному середовищі. Особливо це стосується сакрального будівництва, де кожна архітектурна деталь, об'єм, матеріал чи орієнтація споруди у просторі може бути носієм глибоких смислів, що забезпечують тяглість духовних і культурних традицій.

Отже, архітектура має не лише відповідати місцю, а й брати на себе відповідальність за його збереження, інтерпретацію та продовження. У сакральному контексті це означає, що храм має бути не просто місцем ритуалу, а просторовим висловлюванням духу місця – через форму, матеріали, світло, планування, гармонійну взаємодію із природою та історичним ландшафтом. У цьому сенсі сакральна архітектура виконує роль просторового посередника між минулим, теперішнім і майбутнім, формуючи в людині відчуття належності до власної культури й землі.

Щоб глибше усвідомити, як формується просторовий зміст у сакральній архітектурі, важливо систематизувати ключові чинники, які впливають на архітектурну репрезентацію духу місця. У подальшому аналізі ці аспекти узагальнено (табл. 1), що дозволяє простежити, як у різних вимірах архітектури розкривається *genius loci*, набуваючи сакральної якості.

Усі наведені чинники перебувають у постійній взаємодії, формуючи цілісну атмосферу простору. У сакральній архітектурі ця взаємодія набуває особливої глибини: храм перетворюється не лише на місце молитви, а на просторове втілення духу середовища, його історії, пам'яті й духовної енергетики.

Завдання архітектора – уважно вслухатися в ці шари смислів, вловити інтонацію простору, його приховане звучання, що в архітектурній мові трансформується у форму, матеріал, світло й ритм. *Genius loci* має постати не як абстрактна ідея, а як жива присутність, яку потрібно не вигадати, а відкрити й висловити у просторовому жесті.

Завдання особливо значуще в сакральній архітектурі, де кожен елемент – від розташування до світлового сценарію і навіть звукового супроводу – має нести ідею глибокого зв'язку людини із трансцендентним. Саме такої філософії дотримується Лариса Скорик у своїх церковних проєктах. Її підхід формується на усвідомленні *genius loci* як багатозначного феномену, де фізичний, історичний, символічний і духовний рівні простору утворюють нерозривну єдність. Для Л. Скорик архітектура – це спосіб створити умови для «звучання місця», для діалогу між людиною, культурою і довкіллям, у якому вона існує.

У цій логіці варто розглядати й архітектурну концепцію храму Святого Василя Великого в Києві, яка втілює принцип архітектурної репрезентації *genius loci* як багатоголового просторового висловлювання, співзвучного культурній, духовній і природній пам'яті місця.

В інтерв'ю та публічних виступах архітектор неодноразово наголошувала, що храм не має бути стилістичною реплікою чи декоративною алюзією. Він має «вростати у ґрунт культури», резонувати з історичними наслідками, формуючи простір тиші – передумову для діалогу сучасної людини з вічністю. В основі цього підходу – ідея архітектури як *locus dialogi*, місця зустрічі людського й трансцендентного, де форма виконує не лише естетичну, а й етичну функцію.

Просторова організація храму Василя Великого в Києві відображає концепцію «внутрішнього осердя», яку Лариса Скорик визначає як фундаментальний принцип сакрального простору – *locus meditationis*, місце зосередження, очищення та символічного піднесення [10; 14]. Центрична композиція та вертикальна спрямованість є просторовим утіленням ідеї анагогії – піднесення душі до вищого начала, реалізованої не лише метафорично, але й композиційно. Вертикальне членування фасадів і внутрішнього простору сприяє ритмічному витягуванню форми вгору, що резонує з уявленням Л. Скорик про архітектуру як «місток до трансцендентного» [8].

Однією з особливостей храму є внутрішня структура переходів церковного простору: від широкої, насичено-інформативної

Таблиця 1

Основні складники архітектурного висловлювання духу місця в сакральному контексті

№	Аспект	У загальній архітектурі	У сакральному контексті
1	Природне середовище (ландшафт і клімат)	Природний рельєф, тип ландшафту, наявність води, зелених масивів, відкритих/замкнених горизонтів	Гармонія із природою сприймається як частина божественного задуму. Храм «проростає» з ландшафту, а не суперечить йому
2	Історичний контекст (пам'ять місця)	Часова насиченість місця – пам'ять про події, забудову, історичних осіб	Храм постає як продовження сакральної тяглості. Ураховується присутність давніх святинь, могильників, шляхів паломництва
3	Культурна ідентичність	Вираження локальної культури через мову форм, символіку, матеріали	Церква уособлює духовну ідентичність громади. Орнаментика, структура бань, матеріали відображають регіональні традиції
4	Топографія та орієнтація	Просторове розташування будівлі щодо панорам, вулиць, сторін світу	Окремо важлива східна орієнтація вітваря (<i>ad orientem</i>), що символізує спрямування до сакрального Сходу
5	Символізм	Архітектура може мати символічний рівень – через форму, світло, структуру	У храмі кожен елемент є знаком: купол – небо, іконостас – межа світів. Простір читається як духовний текст
6	Психологічний клімат	Архітектура формує умови для зосередженості, внутрішньої тиші	Тиша – умова молитви. Акустика храму сприяє звучанню співу, проповіді, дзвонів, ізоляції від метушні
7	Матеріальність і тактильність	Матеріали впливають на тактильне та візуальне сприйняття	Духовна символіка матеріалів: камінь – вічність, дерево – життя. Важлива тактильність і фактурна виразність

зони тамбура-притвору, через занурення в низький, затінений простір підхорної галереї – майже без вікон, – що ніби ізолює від зовнішнього світу, до яскравого, залитого світлом центру. Простір тут освітлюється крізь ступінчасту конструкцію прозорого покриття, яке спирається на складну геометричну структуру підпружної системи, й завершується вівтарною частиною. Цей сценарій просторового перетікання архітекторка трактує як ритуал духовного очищення, подібний до практики покаяння – концепт, який Лариса Скорик уважала ключовим у сакральному проектуванні [14].

Планувальна структура храму поєднує функціональність із семантикою драматургії наближення до священного: кожен об'єм тут позначає символічний етап духовного шляху та піднесення – аналогічного руху до трансцендентного.

У матеріальній реалізації споруди простежується характерна для Лариси Скорик увага до тектоніки, фактури та стриманої експресії форм. Вибір матеріалів – глиниста рельєфна цегла в поєднанні із вкрапленнями гладкої білої штукатурки – є не лише технологічним рішенням, але й культурно-археологічною алюзією на київський ґрунт, у якому закорінена багаточисленна культурна пам'ять міста [10]. Архітекторка свідомо уникає декоративності й історичних цитувань, підкреслює, що справжня сакральна архітектура має бути вкоріненою у смисли, а не у стилістичні ремінісценції [2].

Символічна мова храму стримана, але глибоко насичена внутрішнім змістом. Світлові отвори сконцентровані в зоні зеніту над центральним простором: вони утворюють горизонтальні ряди нахилених вікон, що алюзічно відсилають до заломів багаторушних верхів традиційної української дерев'яної церковної архітектури. Сім прозорих скляних пірамід, установлених на квадратних у плані барабанах, виконують подвійну функцію – вони є не лише джерелами світла, а й акустичними дифузорами, які формують ефект «горного світла»: удень – сонячного, уночі – зоряного. Це явище апелює до архетипічної інтуїції сакрального інтер'єру, де світло стає не тільки фізичною, а й метафізичною категорією [10].

Підхід до символіки в архітектурі Лариси Скорик має глибоко філософський характер: символіка постає як «мова духу», що реалізується через просторові взаємозв'язки, гру світлотіні й метафізичну напругу форм [8].

Отже, у храмі Святого Василя Великого пластика об'ємів, сценарії освітлення, ритміка структури та фактура матеріалів складаються

в цілісний наратив. Це наратив не лише архітектурний, але й богословський, історичний і культурний водночас. Храм виступає втіленням *genius loci* не тільки у фізичному вимірі, але й як просторовий акт пам'яті, жест пошани до контексту, у якому архітекторка постає як філософ простору, здатна «слухати» місце й творити в діалозі з ним [7; 15].

Ідея *genius loci* – духу місця – набуває конкретного архітектурного втілення лише тоді, коли абстрактні категорії природи, історії, духовності та пам'яті інтегруються в переконливий, матеріалізований образ. Щодо храму Святого Василя Великого в Києві, збудованого на межі XX – XXI ст., Лариса Скорик демонструє саме такий інтегративний підхід: вона не просто проектує храм, а «вислуховує» місце, щоб надати йому форму, що резонує з його внутрішнім духовним звучанням.

Нижче подано аналіз ключових складників *genius loci*, що отримали архітектурну інтерпретацію в цьому храмовому проєкті.

1. Природне оточення. Попри урбанізоване середовище центрального Києва, храм Святого Василя Великого зберігає відчутний зв'язок із природним ландшафтом, притаманним цьому місцю ще із княжих часів. Львівська площа й прилеглі пагорби є частиною давньої гірської гряди на північно-західній межі «міста Ярослава», яка формувала просторову організацію Києва від часу його ранньосередньовічного розвитку. Плато, на якому постала церква, має мисоподібну форму й історично було обмежене ярами, серед яких важливе місце посідала річка Глибочиця – колись відкрита водна артерія, що нині прихована під землею. Саме такий рельєф визначав оборонну топографію району та структуру ремісничо-торговельного посаду, відомого як Копирів кінець.

Архітекторка Лариса Скорик інтегрувала храмово-монастирський комплекс у природний ландшафт, буквально вписавши його у схил яру (рис. 1). Будівля не просто розміщена на підвищенні – вона терасовано «сповзає» по схилу, продовжуючи традицію історичної забудови цього місця, про що свідчать археологічні дослідження. З боку Львівської площі перед нами постає компактний об'єм храму з молитовною залю на верхньому рівні. Водночас із боку Вознесеньського яру відкривається чотириповерхова монастирська частина, в якій розміщено багатфункціональні зали, келії, трапезну, господарські приміщення. Така просторово-функціональна організація зберігає рельєфну логіку місця і робить архітектуру природним продовженням ландшафту.

Це рішення дозволяє храму не домінувати агресивно, а вростати в топографію, наслідуючи природні перепади висоти й історичну багатоярусність забудови. Вертикальна напруга простору тут зберігає архетипічний сенс осі, яка з'єднує землю з небом, профанне із сакральним. Ця просторово-вертикальна якість є характерною рисою давньоруського уявлення про святий простір і нині стає елементом *genius loci*, який в архітектурі храму проявляється як фізичний носій сакральної енергії місця.

Ріка Глибочиця, що протікала поруч у княжі часи, мала не лише практичне, але й світоглядне значення: як природна межа вона окреслювала простір поселень і захисту, а як вода – несла символ очищення і переходу. Її невидима присутність додає просторовому досвіду храму глибинного виміру пам'яті, що укорінює сакральне у природний ландшафт [13].

Завдяки помірному озелененню території храм інтегрується в оточення як складник природно-культурного ландшафту. Це дозволяє сприймати його не як ізольований об'єкт, а як частину контексту, де переплітаються рельєф, історична топографія та архітектура.

Отже, природне оточення храму Святого Василя Великого є не лише історичним тлом, а важливим складником духовного образу місця. У взаємодії природних, історичних і архітектурних шарів проявляється єдність духу часу й духу місця, що формує сакральний вимір сучасної святині.

2. Історична пам'ять. Місце, де зведено храм Святого Василя Великого, не має усталеного сакрального статусу в історичній топографії Києва, але належить до території давнього Копиревого кінця – одного з важливих ремісничо-торговельних посадів Київської Русі. Від X до XIII ст. ця частина міста була густонаселеною, забудованою житловими й господарськими дворами, серед яких існували й невеликі сакральні об'єкти: монастир Святого Симеона, храми XI–XII ст., імовірно каплиці боярських дворів. Саме тут пролягали оборонні лінії з валів і ровів, які інтегрували природний рельєф мисоподібного плато, посилюючи його стратегічну й символічну вагу.

Архітекторка Лариса Скорик не буквально відтворює історичні форми, але метафорично вписує храм у контекст глибокої історичної пам'яті місця. Це проявляється, зокрема, у баштастості силуету храму, що викликає ремінісценції давньоруських укріплень, які свого часу панували в рельєфі цієї місцевості. Вертикальні акценти, щільність

об'ємів, компактність плану та ступінчасте підняття структур передають відлуння баштових форм, притаманних оборонній архітектурі Києва часів Русі. Отже, храм апелює не тільки до сакральної, а й до фортифікаційної топографії місця, несучи у своєму архітектурному образі слід історичної пам'яті про давнє місто-фортецю.

Через присвяту одному з Отців Церкви – святому Василю Великому – споруда отримує зв'язок із християнською традицією, а через мову архітектури вступає в діалог із духовною спадщиною княжої Русі. Формоутворення, ритміка, ієрархія об'ємів, композиційна домінанта вертикальної осі, що перетинає горизонтальні площини, апелюють до візантійських архетипів, трансформованих у модерністській архітектурній мові України кінця XX ст.

Історична пам'ять тут не проявляється як стилістична цитата чи формальна ремінісценція – вона втілена як відчуття спадкоємності, як дух часу, що проходить крізь століття і матеріалізується в сучасному сакральному просторі.

Отже, храм Святого Василя Великого не імітує минуле, а творить власну історію, вписану в ширший культурний і духовний наратив міста, де архітектура стає одним із засобів оприявлення *genius loci*.

3. Сакральна традиція. Архітектура храму Святого Василя Великого побудована на основі тридільної композиції, що відповідає канонічній структурі українського храму, але подана у трансформованій, осмисленій формі. У проєкті архітектонічна естетика постає як синтез традиційної сакральної символіки та модерної художньої мови, що формує цілісний духовний і емоційний простір. Центральними елементами є вертикальні доміанти, увінчані шатровими банями, які символізують небесну Трійцю. Усі об'єми врівноважені в чіткій просторовій ієрархії, що формує гармонійну композицію, налаштовану на споглядальність і внутрішню тишу.

У формоутворенні храму проглядаються також ремінісценції прадавньої карпатської дерев'яної архітектури, що проявляються у принципі залому об'ємів, нахилених площинах стін і характері вертикальних вікон із косими укосами. Віконні прорізи, витягнуті у висоту та нахилені під кутом, нагадують про архетипи дерев'яних бойківських чи гуцульських храмів, де такі рішення мали як конструктивне, так і символічне значення – зосереджуючи світло і погляд у напрямку вгору.

Особливо виразними є шатрові завершення, що стоять над пірамідальними скляними світловими конструкціями. Вони

створюють складну світлотіньову драматургію, де скло пропускає природне світло, а традиційна форма надає йому сакрального звучання. Така взаємодія стародавнього формального коду й сучасних матеріалів підсилює естетичний та духовний ефект простору.

Інтер'єр вирізняється тонкою роботою зі світлом: сонячні промені не просто освітлюють простір, а виявляють архітектоніку, спрямовуючи увагу до духовного центру. Тут немає надмірної декоративності – навпаки, світло саме моделює внутрішній простір, створюючи умови для глибокого зосередження.

Особливо показовим є рішення іконостаса: він не масивний, як у традиційних українських церквах, а легкий, напівпрозорий, що відкриває перспективу у глибину святилища. Така інтерпретація не тільки формує нову естетику сакрального простору, але й символічно підкреслює доступність святині – не як недосяжної таємниці, а як глибини, що розкривається через внутрішнє споглядання.

Таким чином, сакральна традиція у цьому храмі не є застиглим набором форм, а втілюється як живий спосіб мислення про святиню. Архітектура постає тут як мова, якою промовляє віра, як просторовий досвід, що дозволяє людині доторкнутися до глибини власного духовного світу. Ця інтеграція змісту й форми засвідчує високий рівень архітектонічної естетики, де кожен елемент – від загального об'єму до світлотіні інтер'єру – підпорядкований вираженню сакрального сенсу та краси.

4. Громадська пам'ять та ідентичність. Храм Святого Василя Великого постає як архітектурна відповідь на запит часу – він зведений у середині 1990-х рр., у період національного відродження, коли українське суспільство шукало нові форми самоусвідомлення, переосмислюючи власну історію, духовність і культурну ідентичність. У цьому контексті храм стає не лише релігійною спорудою, а знаком нової духовної епохи, що поєднує традицію, гідність і відкритість до сучасного світу.

Архітекторка свідомо уникає урочистої ефектності та стилістичної демонстративності. Просторовий образ храму вибудовано на гідній стриманості, що резонує із глибинними цінностями громади. У масах, матеріалах, деталях прочитується архітектура людяності й довіри – тепла, відкритості, внутрішньої сили. Цей храм не відштовхує, не домінує, а приймає – створюючи простір для зосередження, спільності, діалогу.

Саме в такому підході виявляється *genius loci* як колективна енергія громади, що втілює

її пам'ять, сподівання і моральну волю до творення майбутнього. Архітектура храму стає не лише знаком віри, а й просторовим утіленням громадянської надії – місцем, де сакральне перетинається із суспільним.

5. Духовний і символічний зміст. Храм Святого Василя Великого – це не просто архітектурна подія в міському ландшафті, а символ духовного утвердження, спроба осмислити нову присутність християнства в пострадянському Києві. Його образ – водночас архаїчний і сучасний, як знак, що єднає небо і землю, минуле і майбутнє, традицію і пошук.

Поступове звуження об'ємів угору створює просторову метафору духовного піднесення – руху до трансцендентного. Архітектура уникає надмірної декоративності, натомість зосереджена на чистоті форми, аскетичній виразності й світлотіньовій драматургії. Простір дихає зібраністю, а тиша, що панує, налаштовує на внутрішнє вслухання.

Саме тут розкривається найглибший рівень *genius loci* – як духу, що не просто визначає характер місця, а формує людину. Храм стає точкою перетину внутрішнього і зовнішнього, видимого і невидимого, архітектури й богослов'я – осердям духовного досвіду, вкоріненого в ландшафт, історію та молитву.

6. Урбаністичний контекст і культурна відповідальність. *Genius loci* проявляється не лише в архітектурному образі окремої будівлі, а й у ширшому урбаністичному вимірі, адже дозволяє інтегрувати історичні, природні та культурні шари в сучасний простір міста. Храмovo-монастирський комплекс Святого Василя Великого є прикладом саме такого осмисленого проектування, що поєднує традицію, духовність і містобудівну відповідальність.

Розташований у середмісті Києва, на межі плато Львівської площі та Вознесеньського яру, храм не лише зберігає, але й архітектурно акцентує зв'язок з історичним рельєфом і підземним руслом річки Глибочиці. Архітекторка Лариса Скорик тонко врахувала топографію: будівля не просто стоїть на підвищенні, вона терасно спускається по схилу яру, відображаючи природний рельєф місцевості та традиційну багатоярусність історичної забудови цього району. Завдяки цьому храм не домінує агресивно, а органічно вростає в ландшафт, повторюючи логіку природного й культурного формування простору.

З боку Львівської площі храм постає як компактна споруда сакрального значення, що чітко маркує вершину яру (рис. 2-а). Водночас із боку самого Вознесеньського яру

відкривається багатоповерхова структура монастирської частини, що розкриває інший вимір функціональної і просторової організації комплексу. Тут в архітектурній мові втілено не лише діалог із природою, але й продовження оборонної топографії давнього Копиревого кінця, де архітектурна форма тягнє до баштової структури, що колись означала межу міста й захист (рис. 2-6).

У такому підході простежується глибоке розуміння значення просторової ідентичності: тут збережено важливі візуальні коридори, дотримано масштабних співвідношень, використано традиційні матеріали. Архітектура храму не ізолює, а інтегрує – у простір, ландшафт, історичну пам'ять.

Це має особливу вагу в контексті сучасної загрози втрати історичного середовища через бездумну висотну забудову, ігнорування археологічних меж, руйнацію старовинних споруд. Такі практики розривають зв'язок із *genius loci*, отже – з історичною ідентичністю громади. Архітектура, позбавлена зв'язку з місцем і пам'яттю, втрачає сенс.

Тому надзвичайно важливо, щоб нові сакральні споруди не лише наслідували традиційні форми, а й осмислювали їх у світлі сучасних технологічних і соціокультурних викликів. Саме так – через поєднання автентики й актуальності – храм Святого Василя Великого постає як архітектурний жест на захист духу міста.

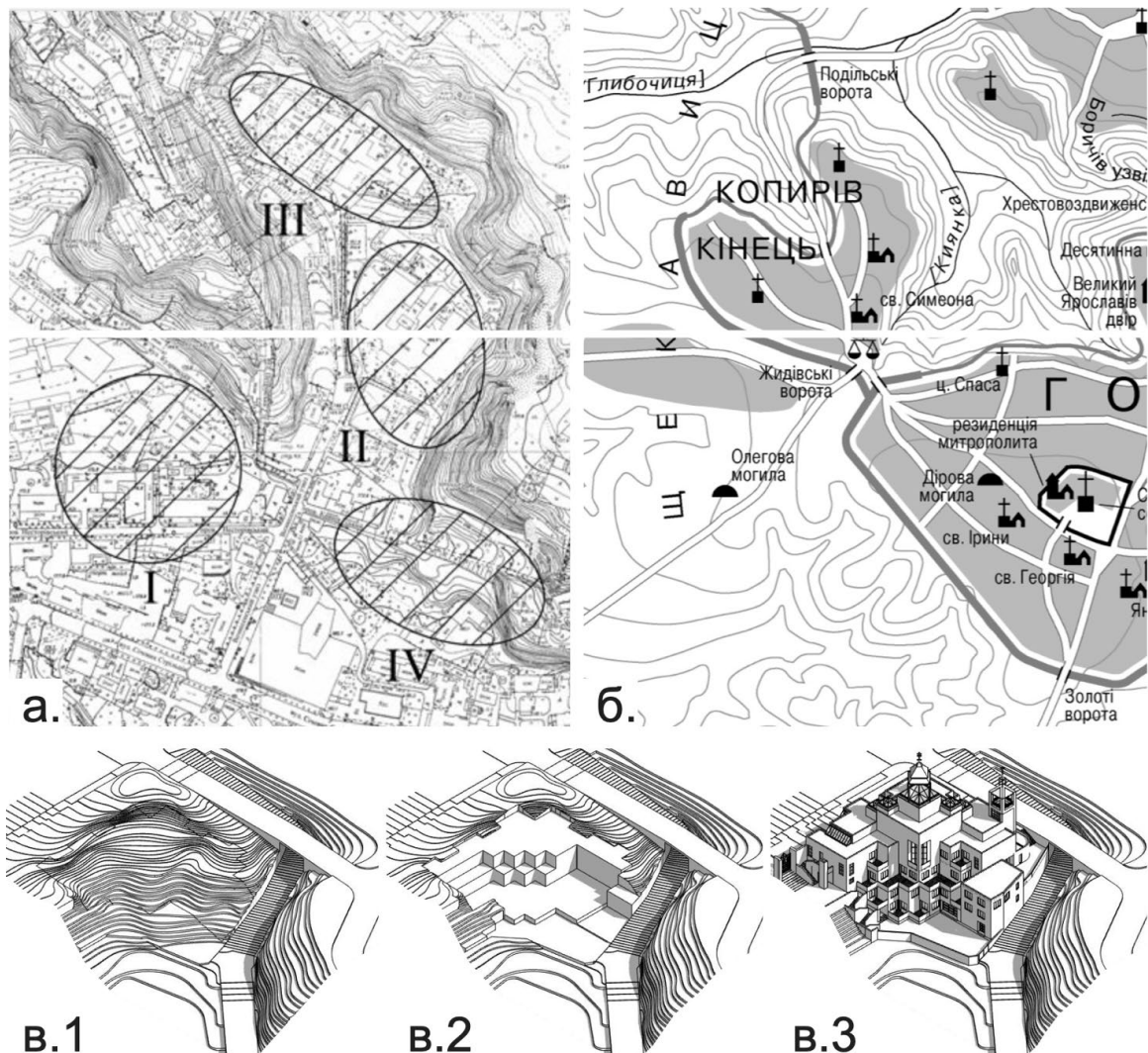

Рис. 1: **а** – Копирів кінець на сучасному топографічному плані Києва. З археологічними позначками [4]; **б** – схема реконструкції стародавнього Києва на 1240 р. [3]; **в** – 3D-схема узгодженого розташування церкви-монастиря Св. Василя Великого в рельєф місцевості: **в.1** – початкова форма ландшафту до моменту забудови; **в.2** – посадка об'єкта в ландшафт і узгодження з рельєфом; **в.3** – органічно узгоджена з ландшафтом архітектура (рисунок автора статті)

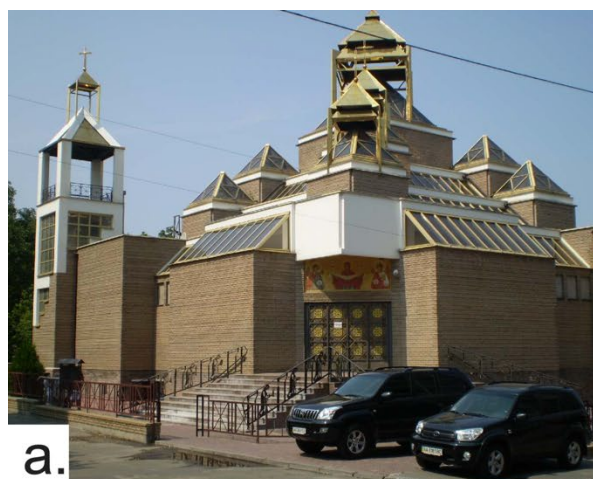

Рис. 2. Церква Василя Великого на Вознесенському узвозі в Києві: **а** – вид з боку Львівської площі (фото з архіву автора статті); **б** – вид із двору (з боку Вознесенського яру) (фото з архіву автора статті)

У цьому проекті Лариса Скорик створила не просто просторову композицію, а цілісне архітектурне висловлювання *genius loci*. Тут дух місця перестає бути абстракцією – він відчувається в об'ємі, матеріалі, світлі, тиші, у взаємодії з рельєфом, ландшафтом і пам'яттю Києва. Храм не лише формує простір, а й відповідає на глибинні запити спільноти: на потребу в ідентичності, тягlostі, духовному осмисленні урбаністичного буття. У цьому – справжня місія архітектури як культурного жесту: творити не просто для простору, а в ім'я місця – з його історією, болем, надією і красою.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити низку висновків щодо архітектурної інтерпретації концепції *genius loci* в сакральному будівництві на прикладі храму Святого Василя Великого в Києві, створеного Ларисою Скорик. З'ясовано, що цей храмовий комплекс є винятковим прикладом цілісного осмислення духу місця через архітектоніку, просторову організацію, матеріальне вирішення та семантичний лад споруди.

1. У дослідженні підтверджено, що *genius loci* – не абстрактна ідея, а конкретна проектна стратегія, яка дозволяє інтегрувати природний, історичний, сакральний і соціальний контексти в цілісний архітектурний образ. Храм постає як втілення місця в усій його глибині та багатовимірності.

2. Просторово-композиційна структура храму демонструє органічний зв'язок із ландшафтною топографією історичного Києва, зокрема зі збереженим рельєфом, мисоподібною формою плато та прихованим підземним

руслom річки Глибочиці. Це сформувало природну основу сакральної географії місця.

3. Архітектурна мова споруди інтерпретує історичні стилістичні коди – візантійську традицію, українське дерев'яне храмове будівництво, київські оборонні башти й модернізм ХХ ст. Їх не відтворено буквально, але осмислено крізь призму сучасного світогляду, що забезпечує спадкоємність без стилістичної прямолінійності.

4. У проекті реалізовано глибоке прочитання сакральної традиції як живої системи, що здатна до оновлення без утрати глибинного змісту. Архітектура храму формує не лише простір для богослужіння, а й простір духовної інтроспекції, спільності та громадянської відповідальності – як морального й культурного жесту у просторі міста.

5. Урбаністичний контекст храму витлумачено як простір відповідальності перед містом і його пам'яттю. Архітекторка демонструє приклад етичного ставлення до культурного ландшафту, інтегрує нову сакральну споруду без руйнації історичних смислів, візуальних домінант і рельєфно-топографічних особливостей.

Отже, архітектура храму Святого Василя Великого є не лише об'єктом, а просторовим висловлюванням *genius loci* – живого духу місця, вкоріненого в ландшафт, історію, духовну пам'ять і сучасну ідентичність Києва. Саме в такій інтеграції пам'яті, ландшафту, архітектури й культури вбачаємо місію архітектора як творця не лише форми, а смислів простору.

ЛІТЕРАТУРА

[1] Дида І. Роль та місце природи в архітектурі України. 2006. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/>

server/api/core/bitstreams/1006821f-2fb7-4eae-8d94-9de2f7452d9e/content (дата звернення: 16.03.2025).

[2] Еленський В. Храмовбудівництво в Україні. 2006. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/954170.html> (дата звернення: 17.03.2025).

[3] Жидівські ворота. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Жидівські_ворота#/media/Файл:Київ._1240_рік._Реконструкція_Д._Вортмана_\(фрагмент\).png](https://uk.wikipedia.org/wiki/Жидівські_ворота#/media/Файл:Київ._1240_рік._Реконструкція_Д._Вортмана_(фрагмент).png) (дата звернення: 17.07.2025).

[4] Козловський А., Крижановський В. Давньоруські могиляники Копиревого кінця. *МІКС*. 2020. № 4 (11). С. 130–155.

[5] Криворучко Ю. Який бути архітектурі української церкви після Томосу. 2019. URL: <https://zbruc.eu/node/85965> (дата звернення: 27.07.2025).

[6] Москалюк К., Казанцева Т. Genius loci львівських кам'яниць. 2020. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/genius-loci-lvivskikh-kamianits/> (дата звернення: 16.03.2025).

[7] На місці Десятинної церкви зроблять музей. 2020. URL: <https://nashkiev.ua/news/na-meste-desyatynnoy-tserkvi-sdelayut-mouzey> (дата звернення: 17.06.2025).

[8] Скорик Л. Архітектура, що вчить душу вгадувати істину. *Людина і світ*. 1996. № 4. С. 28–32. Передрук: Релігійно-інформаційна служба RISU, 26.08.2010. URL: https://risu.ua/arhitektura-shcho-vchit-dushu-vgaduvati-istinu_n40122 (дата звернення: 17.06.2025).

[9] Скорик Л. Спадкоємний розвиток композиційно-просторових особливостей міського центру. *Українська академія мистецтва* : збірник наукових праць. 2020. № 29. С. 12–21.

[10] Скорик Л. Філософські аспекти сучасної архітектурної творчості. *Українська академія мистецтва* : збірник наукових праць. 2024. Вип. 36. С. 91–104. URL: <https://journals.naoma.kyiv.ua/index.php/uam/issue/view/23/23> (дата звернення: 20.06.2025).

[11] Скорик Л. Шляхи архітектонічної ревалоризації архітектурної субстанції в історичному середовищі міста. *Українська академія мистецтва* : збірник наукових праць. 2021. № 30. С. 21–28.

[12] Тімохін В., Шебек Н. Тектоніка й архітектоніка мережі історичних осередків архітектурно-містобудівної культури в етнічних регіонах України. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2024. Вип. 68. URL: <http://archinform.knuba.edu.ua/article/view/301071/294893> (дата звернення: 07.05.2025).

[13] Толочко П. Копирів кінець древнього Києва (XII–XIII ст.). *Український історичний журнал*. 1963. № 5. С. 116–117.

[14] Халупа І. Страсна п'ятниця в Україні. 2003. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/902607.html> (дата звернення: 07.05.2025).

[15] Цюпин Б. Лариса Скорик в гостях у Бі-Бі-Сі. 2005. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/indepth/story/2005/07/050704_skoryk_transcript (дата звернення: 04.04.2025).

[16] Черкасець О. Біля стадіону «Олімпійський» завершується будівництво храму УПЦ МП попри

протести киян. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/188/168774> (дата звернення: 03.04.2025).

[17] Шебек Н. Genius loci в контексті архітектурного середовища. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2010. Вип. 23. С. 3–17. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3ac45a77-f942-4de9-9416-922f77c3a654/content> (дата звернення: 06.04.2025).

[18] Furuto A. Museum of Nature and Science Winning Proposal. 2013. URL: <https://www.archdaily.com/339751/museum-of-nature-and-science-winning-proposal-schwartz-besnosofoff-so-architecture> (дата звернення: 17.07.2025).

[19] Norberg-Schulz Ch. Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture. New York : Rizzoli, 1980. 213 p.

[20] Vastushilpa Consultants. Smritivan Earthquake Memorial Museum: A Living Tribute to Resilience and Regeneration. 2023. URL: <https://www.dezeen.com/2023/06/02/vastushilpa-consultants-smritivan-earthquake-memorial-museum-gujarat-india/> (дата звернення: 10.06.2025).

[21] Vecco M. Genius loci as a meta-concept. *Journal of Cultural Heritage*. 2020. Т. 41. Січень – лютий. С. 225–231. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1296207419301748> (дата звернення: 10.06.2025).

[22] Θεοφάνους Ι., Κουλουμπής Σ. Για το Genius Loci της πόλης: Ιχνηλατώντας την ταυτότητα της Λεμεσού μέσα από τα διαχρονικά της πρόσωπα. *Archetype*. 2022. URL: <https://www.archetype.gr/blog/arthro/gia-to-genius-loci-tis-polis-ichnilatontas-tin-tautotita-tis-lemesou-mesa-apo-ta-diachronika-tis-prosopa> (дата звернення: 20.03.2025).

REFERENCES

[1] Dida, I. (2006). Rol ta mistse pryrody v arkhitekturi Ukrainy [The role and place of nature in Ukrainian architecture]. Retrieved from: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/1006821f-2fb7-4eae-8d94-9de2f7452d9e/content> [in Ukrainian].

[2] Yelenskyi, V. (2006). Khramobudivnytstvo v Ukraini [Church construction in Ukraine]. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/954170.html> [in Ukrainian].

[3] Zhydivski vorota [Jewish Gate]. Retrieved from: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Жидівські_ворота#/media/Файл:Київ._1240_рік._Реконструкція_Д._Вортмана_\(фрагмент\).png](https://uk.wikipedia.org/wiki/Жидівські_ворота#/media/Файл:Київ._1240_рік._Реконструкція_Д._Вортмана_(фрагмент).png) [in Ukrainian].

[4] Kozlovskiy, A., & Kryzhanovskiy, V. (2020). Davnoruski mohyl'nyky Kopyrevoho kintsia [Ancient Rus' cemeteries of Kopyriv Kynets]. *MIKS*, 4 (11), 130–155 [in Ukrainian].

[5] Kryvoruchko, Yu. (2019). Yakyi buty arkhitekturi ukrainskoi tserkvy pislia Tomosu [What will the architecture of the Ukrainian Church be like after the Tomos]. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/85965> [in Ukrainian].

[6] Moskaliuk, K., & Kazantseva, T. (2020). Genius loci lvivskykh kamianits [Genius loci of Lviv townhouses]. Retrieved from: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/genius-loci-lvivskikh-kamianits/> [in Ukrainian].

[7] Na mistsi Desiatynnoi tserkvy zrobliaut muzei [A museum will be made on the site of the Desiatynna

Church] (2020). Retrieved from: <https://nashkiev.ua/news/na-meste-desyatinnoy-tserkvi-sdelayut-mouzey> [in Ukrainian].

[8] Skoryk, L. (1996). Arkhitektura, shcho vchyt dushu vhaduvaty istinu [Architecture that teaches the soul to guess the truth]. *Liudyna i svit*, (4), 28–32. Retrieved from: https://risu.ua/arhitektura-shcho-vchit-dushu-vgaduvati-istinu_n40122 [in Ukrainian].

[9] Skoryk, L. (2020). Spadkoiemnyi rozvytok kompozytsiino-prostorovykh osoblyvostei miskoho tsentru [Hereditary development of compositional and spatial features of the city center]. *Ukrainska akademiia mystetstva*, № 29, pp. 12–21 [in Ukrainian].

[10] Skoryk, L. (2024). Filosofski aspekty suchasnoi arkhitekturnoi tvorchosti [Philosophical aspects of contemporary architectural creativity]. *Zbirnyk naukovykh prats "Ukrainska akademiia mystetstva"*, № 36, pp. 91–104. Retrieved from: <https://journals.naoma.kyiv.ua/index.php/uam/issue/view/23/23> [in Ukrainian].

[11] Skoryk, L. (2021). Shliakhy arkhitektonichnoi revaloryzatsii arkhitekturnoi substansii v istorychnomu seredovyshchi mista [Ways of architectural revalorization of architectural substance in the historical urban environment]. *Ukrainska akademiia mystetstva*, № 30, pp. 21–28 [in Ukrainian].

[12] Timochin, V., & Shebek, N. (2024). Tektonika i arkhitektonika merezhi istorychnykh osередkiv arkhitekturno-mistobudivnoi kultury v etnichnykh rehionakh Ukrainy [Tectonics and architectonics of the network of historical architectural and urban planning centers in ethnic regions of Ukraine]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, № 68. Retrieved from: <http://archinform.knuba.edu.ua/article/view/301071/294893> [in Ukrainian].

[13] Tolochko, P. (1963). Kopyriv kinets drevnoho Kyieva (XII–XIII st.) [Kopyriv end of ancient Kyiv (12th – 13th centuries)]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, № 5, pp. 116–117 [in Ukrainian].

[14] Khalupa, I. (2003). Strasna p'iatnytsia v Ukraini [Good Friday in Ukraine]. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/902607.html> [in Ukrainian].

[15] Tsiupyn, B. (2005). Larysa Skoryk v hostiakh u Bi-Bi-Si [Larysa Skoryk visiting BBC]. Retrieved from: https://www.bbc.com/ukrainian/indepth/story/2005/07/050704_skoryk_transcript [in Ukrainian].

[16] Cherkasets, O. (n.d.). Bilia stadionu "Olimpiyskyi" zavershuietsia budivnytstvo khramu UPC MP popry protesty kyian [Near the Olimpiyskyi stadium, the construction of the UOC MP church is being completed despite protests from Kyiv residents]. Retrieved from: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/188/168774> [in Ukrainian].

[17] Shebek, N. (2010). Genius loci v konteksti arkhitekturnoho seredovyshcha [Genius loci in the context of architectural environment]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, № 23, pp. 3–17. Retrieved from: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3ac45a77-f942-4de9-9416-922f77c3a654/content> [in Ukrainian].

[18] Furuto, A. (2013). Museum of Nature and Science Winning Proposal. Retrieved from: <https://www.archdaily.com/339751/museum-of-nature-and-science-winning-proposal-schwartz-besosoff-so-architecture> [in English].

[19] Norberg-Schulz, Ch. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli [in English].

[20] Vastushilpa Consultants (2023). *Smritivan Earthquake Memorial Museum: A Living Tribute to Resilience and Regeneration*. Retrieved from: <https://www.dezeen.com/2023/06/02/vastushilpa-consultants-smritivan-earthquake-memorial-museum-gujarat-india/> [in English].

[21] Vecco, M. (2020). Genius loci as a meta-concept. *Journal of Cultural Heritage*, 41 (January – February), pp. 225–231. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1296207419301748> [in English].

[22] Theofanous, I., & Koulountis, S. (2022). Gia to Genius Loci tis polis: Ichnilatontas tin tautotita tis Lemesou mesa apo ta diachronika tis prosopa [For the Genius Loci of the city: Tracing the identity of Limassol through its timeless faces]. Retrieved from: <https://www.archetype.gr/blog/arthro/gia-to-genius-loci-tis-polis-ichnilatontas-tin-tautotita-tis-lemesou-mesa-apo-ta-diachronika-tis-prosopa> [in Greek].

ABSTRACT

Oliynyk H. Intonation of place: the Church of Saint Basil the Great in Kyiv as an architectural expression of Genius loci.

Purpose. *To identify and analyze the presence of Genius loci in the architectural language of the Church of St. Basil the Great in Kyiv as a form of spatial and artistic expression of the site's unique intonation. The research aims to reveal how the church not only harmoniously responds to the cultural and historical context of its environment but, through a subtle interplay of architectural techniques and symbols, shapes and conveys the distinctive spirit of the place, embodying its multi-layered essence in a contemporary architectural image.*

Methodology. *The research applies an interdisciplinary approach that includes the analysis of historical sources and archaeological materials from the Kopyriv Kynets area to clarify its cultural and historical context, a review of excavation results on the church site to reconstruct its historical fabric, the study of architectural forms of the Church of St. Basil the Great in the context of the traditions of Kyivan Rus', the*

Halych-Volhynian Principality, Carpathian bell towers, and Kyiv watchtowers as components of local architectural identity. A spatial analysis of the building's interaction with the landscape and terrain is also conducted as a means of architectural interpretation of Genius loci. In addition, an interpretative analysis of architectural elements as symbols and artistic means of expressing the unique intonation and spirit of the place is performed.

Results. *The architectural concept of the Church of St. Basil the Great in Kyiv is based on a profound comprehension of the historical and archaeological context of the area, which serves as the foundation for the architectural interpretation of Genius loci. The natural terrain and spirit of the place determined the formation of a unique terraced structure that organically integrates into the slopes of the ravine, creating a holistic spatial image. It has been established that the architectural forms of the church synthesize the traditions of Kyivan Rus' and the Halych-Volhynian Principality, reinterpreted through the lens of contemporary architectural expression, emphasizing the building's deep connection to Genius loci.*

Scientific novelty. *For the first time, a comprehensive interdisciplinary analysis of the Church of St. Basil the Great in Kyiv has been conducted through the prism of the Genius loci concept as a spatial and symbolic category. A new interpretation is proposed of the interaction between architectural form and the historical-cultural context of Kopyriv Kynets, and mechanisms of conveying the site's intonation through architectural means of expression have been identified.*

Practical relevance. *The research results can be applied in contemporary sacred architecture design, in teaching architectural composition and architectural history. The material will be useful to architects and researchers striving to preserve local identity in design practice and cultural policy.*

Keywords: *Genius loci, Church of St. Basil the Great in Kyiv, architectural interpretation, intonation of place, Larysa Skoryk, sacred architecture, historical and cultural context, landscape integration, architectural identity, architectural aesthetics, space, symbolism, memory, tradition, cultural context.*

AUTHOR'S NOTE:

Oliinyk Hanna, Senior Lecturer at the Department of Architectural Design, National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv, Ukraine, e-mail: oliinyk_gi@ukr.net, orcid: 0000-0003-4202-6156.

Стаття подана до редакції 17.07.2025 р.

Стаття прийнята до опублікування 15.08.2025 р.

Стаття опублікована 30.10.2025 р.